

BEREISHIS: A STUDY OF TEXT, TRADITION & THEOLOGY

SHAME AND THE CONSEQUENCES OF SIN

רמב"ן (בראשית ג:ז)

ותפקחנה עיני שניהם – לענין החכמה דבר הכתוב, ולא לענין ראייה ממש, וסופו מוכיח, "וידעו כי ערומים הם," כלשון רש"י. וכן "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" (תהלים קיט יח):

ספורנו (בראשית ג:ז)

נתנו לב אל כל ערב להתענוג אע"פ שיזיק, כי שימת לב וההשגחה בדבר תקרא פקחת עין

חזקוני (בראשית ג:ז)

ותפקחנה עיני שניהם, וכי סומין היו, אלא נסתכלו והבינו במה שהראה להם הקב"ה כמה דורות אבדו בשבילם

בראשית רבה (יט:ו)

ותפקחנה עיני שניהם, וכי סומים היו, רבי יודן בשם ר"י בן זכאי ורבי ברכיה בשם ר"ע אמר משל לעירוני שהיה עובר לפני חנותו של זגג, והיה לפניו קופה מלאה כוסות ודייטרוטין, ותפשם במקלו ושיברן, עמד ותפשו, א"ל ידע אנא דלית אנא מְהַנִּי מִמֶּךָ כְּלוּם, אלא בא ואראך לך כמה טובות איבדת, כך הראה להן כמה דורות איבדו

ספורנו (בראשית שם)

וידעו כי ערומים הם, ידעו שראוי לכסות מקום הערוה, בהיות מעתה רוב פעולתו מכוונת לתענוג מאוס ומזיק

Rabbi Samson Raphael Hirsch (Commentary to Bereishis 2:25)

For as long as man and women were both one body, having the same spirit, serving the One God, as long as with body and soul they come up to the ideal of Man being in the likeness of God, for so long was their body pure and holy like their soul, spiritual and sensual, body and soul, both given by God for the fulfillment of their human mission . . . The pure human soul, the moral life of the senses, are no whit less holy than the soul, the spiritual life . . . But as soon as man hands over the reins to his sensuousness, does not exercise moral energy to raise his sensual life up into the realm of godliness, but on the contrary, by his sensuality his godliness itself gets dragged down into the unfree state of the senses, then at once he has to be ashamed of his nakedness.

גמ' ברכות (מ.)

דתניא אילן שאכל ממנו אדם הראשון, רבי מאיר אומר: גפן היה, שאין לך דבר שמביא יללה על האדם אלא יין . . . רבי נחמיה אומר: תאנה היתה, שבדבר שנתקלקלו בו נתקנו, שנאמר +בראשית ג'+ ויתפרו עלה תאנה; רבי יהודה אומר: חטה היתה, שאין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן.

בראשית רבה (יט:ז)

ויתפרו עלה תאנה, אר"ש בן יוחאי עלה שהביאו תואנה לעולם, וא"ר יצחק "קלקלת עובדך סב חוט וחיט,"

בראשית רבה (טו:ז)

רבי יוסי אומר תאנים היו, דבר למד מענינו, משל לבן שרים שקלקל עם אחת מן השפחות, כיון ששמע השר טרדו והוציאו חוץ לפלטין, והיה מחזר על פתחיהן של שפחות ולא היו מקבלות אותו אבל אותה שקלקלה עמו פתחה דלתיה וקבלתו, כך בשעה שאכל אדם הראשון מאותו האילן, טרדו הקב"ה והוציאו חוץ לגן עדן, והיה מחזר על כל אילנות ולא היו מקבלין אותו, ומה היו אומרים לו, אמר רבי ברכיה "הא גנב דגנב דעתיה דבריייה," . . . אבל תאנה שאכל מפירותיה, פתחה דלתיה וקבלתו, הה"ד ויתפרו עלה תאנה, מה היתה אותה התאנה, רבי אבין אמר ברת שבע דאמטיית ז' ימי אבלא לעלמא, רבי יהושע דסכנין בשם ר"א אמר ברת אליתא, דאמטיית אליתא לעלמא, רבי עזריה ורבי יהודה בר סימון בשם ריב"ל אמר ח"ו לא גלה הקדוש ב"ה אותו אילן לאדם, ולא עתיד לגלותו, ראה מה כתיב (ויקרא כ) ואשה אשר תקרב אל כל בהמה וגו' אם אדם חטא בהמה מה חטאת אלא שלא תהא בהמה עוברת בשוק ויאמרו זו היא הבהמה שנסקל פלוני על ידה, ואם על כבוד תולדותיו חס המקום, על כבוד עאכ"ו, אתמהא.

אבן עזרא (בראשית שם)

ורבים אמרו כי עץ הדעת עץ תאנה, בעבור שמצאו ויתפרו עלה תאנה (ברא' ג ז), ואלו היה כן היה הכתוב אומר ויתפרו עלה עץ הדעת. גם רבים אמרו שחטה היה. והנכון בעיני ששני עצים הם בתוך גן עדן ואינם במקום אחר על כל פני האדמה. והאחד עץ הדעת והוא יוליד תאות המשגל, וע"כ כסו האדם ואשתו ערותם.

מדרש תנחומא (פרשת וירא סימן יד)

ילמדנו רבינו אי זו אונאה . . . אמר הקב"ה דיך להיות שוה לי כביכול אני כשבראתי את עולמי לא בקשתי להונות לבריה ולא פרסמתי לבאי עולם מה היה האילן שאכל ממנו אדם הראשון

אבן עזרא (בראשית שם)

ופי' ויתפרו ידוע . . . והמבקשים מחט מהבילים, כי בעץ דק יעשו צרכם.